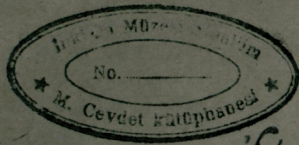

۱۲ ایلول ۱۹۱۸

صافی : ۶۱

اوجنچی جلد

تیکلی مخبرو عہ

الزکریاء باغچند

- ۶ -

بر کچمه، ... وقت کچدی... فرا کافله دالمش،
تپلردن کؤکله باقارکن، دوشوندمک، وجده ایردن
بر روح ایچین نایاقلیق، نه اوزاقلیق، نه کوجلک، نه
قولایلق، نه امل، نه سوشیچ وارد. بن کندیه ییلدیزلردن
اوزاقکن، ییلدیزلر بکا بدن یاقیندی؛ بر سر وارمق
ایچون اوکا بیک بیل کفایت ابتدی و کولکده عشق
دویدیم زمان کوزلرم یاشلی ایدی. بر لحظه ایچنده
بوتون مسافه لری دولاشدم؛ پرده کی قان و کوز
یاشلری دریا لردن کچدم. بیتلرک سستی ایشتدم.
عاشقارله آمايتدم. آجبرله برابر اکلدم. جیبالقاره
دریدن وردم. صوکره وحشی وایی بر حیزله
ییلدیزدن ییلدیزه آتلادم. آرامم. صوردم. باغردم.
عزیز دوست، لکن، واردیم منطقه ده هشی
سکوتدی، هشی رکوددی. اوراده سسم داغیلدی.
بردره قیلد آغادی؛ صادم کوارالم برق برعصرده
مست اولدق اویبور.

دوغواق و کوزده لکک منبی بورا کد و ساکت
منطقه دکله نرسیدر؛ اوزده اولک، سوزده
آمالک آریانلر اویایه کینسون، نه کورلویچ
ذهوقس، نه رخوش دیونیزوس، نه قورقونمولوخ،
نعبوس ومنقم بیوا بزه یار دکلدزلر. کولم بکا
رهبر، بن کولکه رهبرم. وخیلک قوردن برجهانده
الهه لک یاغانه کبریوم؛ الهه لره دزدیزه عک
بیورم.

قره عیان اوغلی

یعقوب قدری

عنانله کسایغی

اوجاق آغاری

قره حسن اوغلو حسین آغا

... کماله -

سلطان محمد رابع دورنده، دولنک الک کیزی
ایشلری ییکچری قیاقلی، اختیار، «علت باسورده
اورام و بئوره مبتلا، تحیف و ضعیف» بر آدم
کوردری. یوعلیل اختیار، عصیانلرده وزرا
آرمسند و بولور، سرایده الک بحرم مجلسلری
اداره ایدردی. دورک رجالی اوندن کجی ایدنکارلی
زمان «دولت سورمش، روز کارک تمیز و انقلاب
کورمش، کار آرموده کرک باران دیده» کجی
وصفلر قوللانیرلر، اونی «حاجی بکنشاک پوست
شینی»، «اوجاق اژدری پهلوان زمان» عد ایدرلردی.
عنانلی دولتی فکری و تدبیرله بوآدم اداره ایدردی،
عصیانلری بو آدم یاسدیر، ووزارک عزل و نصیته
بو آدم قاریشیردی، حتی کوربلی بیله اوفاق بر
اشارتیه ده برمک ایستمش، تام موفق اولاجی صرده
اجل نیشمش، خصمندن اول اونی هلاک ایلیمدی.
یوعلیل اختیارله قره حسن اوغلو حسین آغادرلردی.

عزلت، دیدمک، بعض روحلر ایچین هم سرای،
هم باغچه، هم ده معبددر، اوت، عزلت سرای، باغچه
و معبددر. لکن، اوسرای بزدوشمه لیز؛ او باغچه
بزدیکمه لیز و اومعبدک عجرانی بزوعلاییز؛ بولک
ایچنده جوق غنی، جوق صبور جوق ماها و مالی بزد.
بوقه، جیبالق بر سرایده اوطورمق، کولکسز
و عیش بر باغچه ده دولاشق و عرابسز بر معبدده
دعایا کت، اوراده بزی بکین قفیر و معصوم دوقلدرد.
بو یوزدن دکلدیرک، جوق کیمسه لر، بالکز، برچولره
قالش کی اورکدیلر بربر و احه کی شهرلره اوشدیلر؟
نه اولورسه اولسون، چول و احه، بن عزلده
قالاجم. اونی کورولز و امکانسز شیریلر اسکان
ایتدم. هر کوشه سندله ای آتشدن فیو یلیملر سیردم
و سکوتی مالول بر آنکله بسته لدم. اوند هج بر
آلک دوقونه بیجی کوزه لک لری اوقشوبورم و هیچ
برکولک آرمیه جی سوکلیزی دو یوبورم. ایچنده دن
سرخوشم، کورمده ن عاشقم. وارسون، آرقمده
بر اقدیم عالده، خلیجان کوکسل اوستنه قورمال،
صاریشین و سیاه یاشلری ده وریشین؛ اختلاجلی
قوللرده اولغون و یوموشاق، عاصی و مطیع وجودلر
قیوراسین؛ یاقوتلر، زمرلر، انجیلر و آماسلرله
آغیرلاشمش بیاض و اصیل آلر آورده و آنشلی
یاشلر اوستنده دولاشین؛ وارسون، تیرتله ک قانادی
بو یوزلر، اورکک باقیشلی کج قیزلرک تازمه اوردیریشلی
سیرین و غنی آتلیزنی قوفلاسون. وارسون، صباحه
قارشی، حوشلر کتارنده لمل رنگلی بارداق، رنگ
رنگ چیچکلر و قوفلر بیشلرله دولو صوفلرلر فقهیه
و شرقی سساریلر ده وریشین. آجبر دیتلر بولسون،
کبرلی لر مختلرده قورولسون، بکابر آچ کولکسندده
برسویک سستی دیکلمک کافیدر.

ظن ایغکه، کین وحسلره هر دمکیزم! ظن
ایغکه، عزلمده غرور و استغفار وار؛ خایر، غنیز
دوست، اعتکاف سوادلی بر عبادتد؛ زاهد تقوای
بیله حظ و نشاطی قائم و انسانلردن، انسانلر داها
جوق سومک ایچین قاجدم. بوراده هر ساعت قلم
طاشدیور، هر ساعت کوزلرم یاشلریور و هر ساعت
سانک عمرم آزیور؛ اونلرک، طوبراقلرک وصولرله
حیوانلرک حاجی، سانک بکا قیور، بنده کاله اریور،
نیم فیدمه جوشلی شعرنی بولور. «ای رب! کیزلته
ایشه بوجوشلی شعور سنسک!» ایچمدن داخما بولمه
سئله یورم و بولمه دا ایدیبورم؛ و اونی، دیز چوکه دن،
آلایلی قالدیرمادن، اورجسز و توبه سز آزیورم.
سکونک آناختارنی بولانلر ایچین هر باغیش برکفر
و هر قییلدیش بر کناه دکل؟ انسانده مراقبه
خاصه سندن داها بولک و داها درین نه وار؟

کریده لر آراسنده مشترک فکرلر حصوله کتیره ییاشدیر؛
خلقه بوزارلردن هیچ برشی آکلاماشدر. دیکلکه
بو نوع اثرلر ملنک بوتون فردلری آراسنده اجتماعی
برساند حصوله کتیرمک. اقتدارندن عرومدر.
حال بولکه خلق لسانده خلق و زننده یازیلش برطاق
نثرلر و شعرلر واردرک خلقه وجد و یوردی نسبتده
کریده لرمده و بریمکده در. دیکلکه بو اثرلر ملنک
بوتون فردلری آراسنده عمومی برساند حصوله کتیره شلر،
ملنک بوتون فردلری بری برینه و عینی زمانده ملنک
اجتماعی وجدانه باغلاشدر.

کین مقاله مدهده کوسرتدیکم وجهله، اسکی
دیوان ادبیاتله دیوان موسیقیز، اسکی جمیت
جیایز اوزنده سطحی بر زار حالنده قالشیدی.
تورک حرقی بواجه زارک آلتنده ادبیاتی، موسیقیزی،
اخلاقیه برابر جانلی برصورنده نکال ایدیبوردی.
بوتن دولاییدرک اوچ عصر دنبری دوتورک اعطاطه
دوچار اولمسه رنما، خلق بنه سلاطین عافظه
ایدیور، وطن تهلکبه دوشدیک آتله ده قوتلی
سجیه سی کوسرتیبوردی.

تورکاردن اول آلمانلر، چکار کی ملتله ده ملی
حرکتلی اویاندیرمه موفق اولدیلر. سوک زمانده
اوقرایانلرکده بو خصوصده خالشمش اولدفلری
آکلاشیدی.
فقط، بر طاق منظر واردرک اسکی لاسارلری،
وزنلری، موسیقیلری احیا اقتدارندن عرومدرلر.
مثلا، فرانسزلر اسکی (غولوا) لسانتی اعاده
ایده مزلر.

مصرک برلی اهلالیسی اسکی مصر لسانتی
احیا ایده مزلر. کلدانلر، آتوریلر عربجه
خلق لسانی اولدق قبول ایدنکارلی ایچون، اسکی
لسانلر نه دونه مزلر. ایرانلرلرده، غرض و زنی
کویولره وارنجه به قدر انتشار ایش، اسکی وزنلرلرک
اورنده ایزی قالامش اولدنی ایچون، غرض
وزنلرک ترک ایدیلیمی ممکن دکلدرد. معمایه،
بو قاعده مخالف اولدق، بر مدندن بری سبوتیت
یویدیلر، عیراجیه ییکدن احیایه تشب ایتدیلر.
فقط، بن قاعده بجه، عیراجیه، کتاب لسانی اولدق
بلکه احیا ایدیلر، فقط یکدن خلق لسانی
حالی آلمسی امکان خارجه ددر.

ضیا کرک آلب

دارالفنون مدرسلردن

حسن آغا بونی آکلاش ، یو جیع دوری دلوون وناثر بر حالده یاشامش ، آغلارک دهور لهسته ممکن اولدنی قدر چالیشدی .

قره حسن اوغلو ایکی آی قدر یکچیری آغائی ایده بیلدی . ایشیر پاشاک صدارتنده ، حسن آغا یکچیری آغلاندن متقاعددی (۱۰۶۵) . ایشیرک جهانلندن ونجاولرلندن منائر اولانلاردن بریده او ایدی . فقط اسکی آرقداشی مراد آغایله آره سی انی دکلدی . اودورده ، مراد آغایله قبودان پاشا اولمشدی . فقط حسن آغائی « جوق یوزورقان ناز تریا کدر » دیسه سوزدی . حال بوکه حسین آغا « اوجاق خلقتده عقل و تدبیر جهندن نظیری کلامش تحیف الجسم قوی القلب بر داهیه ایدی » [۲] . خلق ، حسین آغا ایچون « اوجاغان حاج بکتاشی » دیرلردی . حسین آغاک بو اقتدارنی نهایت اسکی آرقداشی مراد پاشاده تسلیم ایتدی . مقصدی ایشیر پاشانی قتل ایتدیرمکی ؛ حسین آغاک یاردیچی اولادق ، بوکا موق اولایه جفته او قناعت حاصل ایتشدی . نهایت قرار ووردی ، برکون حسن آغای دعوت ایتدی :

— آغا قرداش ، سزه اولان بروت و وعداتی درونزدن چیقاردی . بعدالیم اتفاق و اتحاد اوزره اولم . خیالی آچقک قره به چالدی بیسلورز . بزه اعانت و موافقتده بولورسک جله ایچکری تصحیبه تعهد ایدرز .

دیددی . فی الحقیقه ، ایشیرک صدارتنده حسین آغاک ده ایکی بوز کیسه آچمی ضایع اولمشدی . بو سیدین ایشیره خصوصتی واردی . حسین آغا ، مراد پاشادین بو تکلیف طویجه ، راضی اولدی :

— امر سلطانکدر . همان خدمت بیورک . دیددی . مراد پاشا ارقاق موقی اولاجقنه فاعلدی . حسین آغاک نفوذی ، طوغرولی کندیسه پاک جوق طرفدار جلب ایده بیلوردی . قره حسن اوغلو هرکس نظرلنده بر « مرشد کاروان » دی . ایشیر پاشادین مغدور اولانلارک بوزمره به داخل اولاجقلری شبهه میزدی . نتهکیم او یله اولمی : مراد پاشا بو سایه طرفدارلری اکر تیردی ، ایشیرک قتلتموق اولدی . حسین آغا ، بو موقیت اوزریه ، مراد پاشاک صدر اعظم اولانسته به یاردیم ایتدی . فقط بو مداخله سی حسن یتیم مستنددی ، قره مراد پاشاک سکیان باشیقنی ، کربدمک قهرمانقنی بیلوردی . سلطان ابراهیمک سمور و غیر برکیستی ایسته یلره قارش یرتدن غضبه فیولان ، قورو باروتدن و یاغنی قورشونین تحشایدن مراد آغاک ، صدارته کلدکدن سوکرا ، دیکه چکی کدیرمه . مشدی . معمایه باقیه آخره ، مراد پاشاک عزله لزوم حاصل اولدنی زمان ، حسین آغا پادشاهک جلدندن قورتونق ایستدی ، مراد پاشاک (شام) ه کوندر لهسته ، برسه قوجه سیلای پاشاک تعین اولوانسته به توسط ایتدی .

قره حسن اوغلو ارقاق دوللک لک مهم رجالی

آغائی بر برده اولسی معقول دکلدز » دیدی . حسین آغا کید حاضر قارغنی کورمشکن ، استابوله دوندی . یو هرکن صدر اعظم طرفندن تصویب ایدله دی . حسین آغا « کربده کتمه لک تمینی ایل » نی اولوندی . معمایه برده صوکرکا عفو ایدلش ، اوینده اوطورمق اوزره استابوله کلمسه مساعدده اولونمشدی [۲] .

حسین آغاک ادباری پاک آرزو سوزمشدی . اوجاق خلق نفوذیه ، دولت رجالی تجربه لرینه محتاجدی . اوجاغانک کتمه لک آدلری ، قره مراد آغا ، کندیچاکلر ، بکتاشلر حسین آغاک صمیعی بولداشیرلیدی . حسین آغا سلطان ابراهیم دورینک اخلاق دوشکونلکلری بو یون صفحالیه کوردی . اوجاغانک ناموسکار ، غیور ، فدا کار بولوندنی دلمده ، دولت آدم لریک بو یون ضعف لری آکلادی . سلطان ابراهیمک سمور و غیر مراق قره حسن اوغلو حسین آغاده نفرت و عداوت حسلری او یاندیردی . آغلارک سرباه قارش عصباننده ، قاش پدیری قوجه مصحف الدین و بکتاش آغلارله برابر قره حسن اوغلو ده مهم بر عامل اولدی . اوجاق خلقی حارث ، عقی ، فطاتی ، تجربه سیله کندیسه عادتاً تسخیر ایتدی . سلطان محمد رابعک جالوستده اوجاغانک نفوذی آغلاری میانده ، قره حسن اوغلو کده نامی آکیلوردی .

حسین آغا بالکیز اوجاغانی التزام ایتزدی ؛ سلطنتک وسر ایدکده نفوذنی مدافع به چالیشدی . « تاریخ شناس » دی ؛ دماغی پاشاتان ، خیالی جاذبه سی آلتنده تسخیر ایدن دورک ، سلطان سلیمان قانونیک غزالرله همانی دوری ، سکوت قهرمانق متغیر ، سرحد حکایه لریدی . یکچیرک ، بولداشاق ، حسین آغاک بو یون پنلکنه نفوذ ایتشدی .

سلطان ابراهیمک خلعتدن سوکرا ، استابولاک ، حتی بو یون عثالی ملکنتک اداره سی آغلارک آینه کچدیک زمان ، حسین آغا پاک دلووندی . اوزمانلر والده کوسم سلطان آغلارله بر اولش ، دولتی مذهب برحاله یاشایتوردی . فقط بواداره جوق سوزمده . استابول خلق سلطان ابراهیمی خلغ ایدنلردن پاک جایق او صاندی ، اسکی اداره قی تحسیرلرله آرمایه باشلادی . مدھش بر عصیان آغلارک سلطنتی ده ، حیاتی ده آت اوست ایتدی . کوسم سلطان ، والده طاشلغنق قارائاق کوشه لرنده برده باغلریه بوغولدی (۱۰۶۱) . آغلار برر برر تپه لندی . قره حسن اوغلو یکچیری آغائی نصب ایدلدی . ترخان سلطانک نفوذی سر ایدیه هر شیئه حاکم اولدی . عصبانده آغلار طرفنی التزام ایدن شیخ الاسلام قره چلی زاده عبدالعزیز اقدی عزل و نی ایدلدی . بو اجرا آتده قره حسن اوغلو حسین آغاک ده دخلی واردی . حسین آغا ملکنتک ظفرنی ، شانی نی ایدنلر دندی . آغلارک تسلطی ، عثالیانی ایمایه بکدی .

حسین آغا اوجافده نفوذنی کوسرتمک به باشلادینی سرده کید سفری بو یون شدتیه دوام ایدیلوردی . سلطان ابراهیم ، والده سی کوسم سلطان ، زوج همتی ترخان سلطان ، سر ایدیه نفوذ سیله باوغر ایشورلردی . جنجی خواجہ لک کتمه لک بولوندنی زامانلردی . سلطان ابراهیم ، کندیسی نفس ایتدیرمک ایچون خواجہ لری ملولاشور ، سر ایدیه کنج پادشاهک نسلی ادامه ، ذوقی تعلیم ایچون استابولاک نفیس حسلری تشهر ایدیلوردی . طوب قانی سربانک شیل ومائی چیللی ، بیاض آیتلری زانیلی ، یالدرلی آینه لرله مرش اوطه لرده ذوق وطرب اولانجه آهنگیله حکیم فرما ایدی . زورنا آوزمی اذانلره مانع اولیوردی .

استابولاک بولاقده واکلمجه لی محیطی ، آنا وطنن اوزاقلرده کچن وقعه ره کلیاً بیگانه دیدی . کربده عثالی قهرمانق قارغله کوسر تیوردی . (حانیه) قلعه سی شدله محاصره ایلشدی . یکچیری بولداشیرلیدی ، دشمن آتشاری قارشینده طاش یاسدانلورلر ، طوبراق دوشه تیورلیدی . پاتنجک ذوق وسفاهته مقابل سرحدلرده غیرت وشجاعت کوسر تیوردی . کوکا بدشت یکچیرلر ، استابولاک اخلاص لرله ادامه ایچون دوکوشیورلر ، چاریشیدیلورلر ، قان دوکیورلردی .

قره حسن اوغلو حسین آغا اوجاغانک کتمه لک متنفذ اقلاردن قوجه مصحف الدینک داماد ایدی . مصحف الدین آغا سکیان باشیددی . ۱۰۵۴ ده سکیان باشینی دامادیه براقش ، حسین آغا او تاریخلرده (۱۰۵۵) سکیان باشیقله تمیز ایلده شدی . کندیچکی اوجافده کچین و اوجاغان پتیش حسین آغا ، اوجاق ارکانی اوزرنده بویوک بر نفوذ قازانمشدی . جسیا ضعیف و خسته لیلیدی . فکر اولدق منور ، مدبر ، خصوصیه خیره آت اولنده تمنازی . حسین آغاک کربده کوندر له سی بر تصادف ایتزدی : حانیه محاصره سی اثناسنده دشمن شدنی خروج حرکتلری بایوردی . وندیکلر (آیموره) و (بالی بادره) به تجاوز ایشلاردی . کربده دشمنک آتلی عسکرلری اردومزه کتیلنی تلفات ویردیر یوردی . اوزمانه قدر کربده کوندرلین سواریتک مقداری غایت آزدی . دشمنک آتلی عسکرینه مقابله ایچون اولدق قوت کوندر لکه لزوم حاصل اولمشدی . کربدن کوندرلین عرضلرده بو احتیاج شدله کوسر تیوردی . عرضلر استابولاک کلدیک زمان دوشونولش ، سکیان باشی قره حسن اوغلو حسین آغا سکیانلر جماعتیه کربده مأمور ایلشدی [۱] . حسین آغا کربده کیده چک ، برسه ، کربده بولونان قره مراد آغا سکیان باشیقله استابولاک کله چکدی . فقط قبودان پاشا ، حسین آغای کوندرمک ایسته ندی . « سکیان باشی قره حسن آغا زاده حسین آغا کربده واروب محافظده قالسون » دیبه قرار ویرلدی حالده بوکا مانع اولدی . « مراد آغا کندیک نصکره ایلک کتمه سی وایک معبر اوجاق

مرب اینجند بهار

بو سنه سازیشین یوزی ایلک بهار
چنار اوستنده صولون یایور ،
کیزی بر الله هیچقیران روزگار
چیچکل دالری قییمه یایور ..

کاشنک قنبه دوشمش بر آتش ،
یوق ، آتش دولاشان قومسوره آش ؛
سر حدی آذربان افنده کونش
علون بر سناجکی کی یایور ..
نوشلرک بر آبی مرشیه سناکه ،
اوزاقن دیویلان غرب اهنگی ؛
بو سنه آجیلان کلارک رنکی
دوکیلن قازلی خاطیرلایور ..

۱. سیتی

صبراسته کیرمندی . عصبانری بادیمرق ، اواجانی
« قوله آتی » ، دولنک داخلی ایشلری دوزملک
ایچون مطلق اولنک رآینه سراجت ایدیلورلدی . حتی معمار
قاسم آغا ، کورپریل محمد پاشا ایله اورتالک احوالنه
دائر کوردوشکلری زمان ، قره حسن اوغلو حسین
آغای « قوله آلوب » دولتی دوزملکسنی توصیه
ایلمندی [۴] . حسین آغا علیل وجودی ، مریض ،
ضعیف ونجیدی . پک چوق عصبانلر کورمش ،
دولتی متعدد دفعه فلا کندن قورتارمندی .
دوشونجه لری خیره مصروندی . والده ترخان
سلطانک کندیشه پک زیاده نوجی واردی . حسین
آغا عادتاً « مستشارسلطنت و عزم اسرار دولت » دی .
اواجانی کلا آووچنده ایدی . رآیندن چیمایه کیسه
جسارت ایدمه مندی . دولنک ایشلری ، غزالر ،
نصیرلر ، نقیار هپ حسین آغانک رآیله اولوردی .
بعضاً اندرون مایوندن کندیشه سؤال سورولور ،
حسین آغا بو سؤالره افاقانه جوابلر یازاردی .
اکثریا مهربر مرستاندن بحث اولوناجنی زمان سرایه
دعوت اولتوردی . اوزمان حسین آغا ، علیل وجودی ،
ایچ بوینی ، سیولجه لرطلو ، کیمکیری چیقمش ،
سولوق سایلر آرایه ییزر ، حرمتلر و اکراملر کورمشنده
سرایه کیرر ، اک کیزی و اکشمه مجلسلری رآیله اداره
ایدردی . سرای خلقی فکرله حرکت ایدرلدی .
حسین آغا دوله اهانت ایدنلرک بویوک دشمنیدی .
اولنک بکانه قوتی اواجادی ؛ فقط اواجانی سلطنت
عرضه متجاوز بروسیمنده کوردیکی زمان ، اوننده
فدا کارلری ایتمکدن چکینمزدی . « وقعه و قواقیده
معاصیر آغانلرک تالیف اولشی مَربورک سماعسی
وعدم نقیدی ایله حدوث ایشیدی » [۵] .

حسین آغانک حیاتی کلا عصبانلر اینجند
یکدی . اساساً کورپریلک صدارتنه قدروسره ن دور ،

(۴) نعیمه ، جلد ۲ ، ص ۱۵۱
(۵) نعیمه ، جلد ۶ ، ص ۲۹۶

دولنک آغانلارنده بازچه اولدینی زمانلردی .
سلطان ابراهیمک خلعتدن صوکر سرایده ترخان
سلطان ، خارجهده آغانلر سلطنت سوربورلدی .
سلطان محمد راج ، هنوز تجریه سز ، ایشلرک اداره سندن
عاجزدی . سرای ، کندی نفوذنی دامه ایله مشغولدی .
خارجهده ایسه آغانلر دولتی بر درلو پایلاشامیورلر .
خلق ارنگاب وسفائله اولدیر یوزلوردی . بونکله
برابر سرایده ، دولترجالی وخلق آراسنده ، بوشوم
نفوذی قیریق ایستینلرده واردی . نه زمان زوردارلر
شدنلری آرتدیررلرسه ، بونلر قره حسن اوغولنک
نفوذندن استفاده چالیشیرلردی . میدان آغانلرینک
تأجی ایچونده بویله اولدی : اولاً آغانلرک
وجودی اورتانن قالدیرلشدی ، بو سفر آغانلری
قالدیرانلر اینجند خدمتی کوروللرک استبدادی
باشلامشدی . بونلر ، میدان آغانلری نیلمه خلق صوغایه
چالیشیورلردی . استنبول قائمقامی ایله مفتی مسعود
افندی بو غایله ییده برطرف ایشکی دوشونیدیلر .
مقصودلری والده ترخان سلطانه و کیزلیجه سلطان محمدرایه
آلایدیلر . مهربرجلس عقداییدیلر . مجلسه قره حسن
اوغلو حسین آغانده چاغیردیلر . حسین آغا فکرینی
شو صورته بیان ایدتی :

— سلطانم « یچون تلاش ایدرسز . (لاکوهوا
الفتن فاتها حصادالناققین) خدیث شریفی فوجانجه
اکرچه فتنه صورتا مکروه کورنور بر ایدسر ،
لکن مستنده مناسقلرک زوالی اولوشین ینه فائده
حالی دکدرر وچلنک مطلب ویدعاسی دین دولته
نافع اولان مصلحتدر . ایشو اراذلک جمعی سبی
ایله امور دولته معارضه ایدن وزرا وکلانک غزل
وتعبنه مداخله ایلین آغانلر ومعاجلر برطرف اولدی
ومیری مدیون ایدوب سساراق حسانی ایله خزینه
مائی دیگر کون ایلین آغانلر تلف اولوب حساب فرح
میرده اولان برقاچ بیگ کیسه لری مضمحل اولقدن
سکیره اموال و ایشیلاری دخی میری به عائد اولدی
ولایق سوز دکل ایسه ده معنی میری به انفع ایش
اولدی دینور و بوایش اول اراذلک یوزندن ظهوره
کلیکله ظاهر انلرده زعمالریجه تعین بولیدیلر . چونکه
آنلرده کندی سلفلرندن عبرت آلمادیلر ، فساد
باشدیلر ، آربلک دخی خاتردن کک برشی دکدرر .
دولت پاشاهیده نه مراد اولنورک حسن تدبیر ایله
حصوله کلیه .

دیدی . قائمقام پاشا ایله مفتی بو سوزلردن پک
منون اولدیلر . حسین آغایه :
— الله سندن راضی اوله . دولت علیته کندی خیر
خواهی اولدیکیزده شوکتو اکراملو پادشاهلرک
وجهلرک علمی واردر . شدی بونلرک رفعته اقتضا
ایدن تدبیری سنمک رآیکه حواله ایتدک . « جمعه مقول
کوررسک شروع ایدم .

دیدیلر . حسین آغانک تدبیری شو اولدی :

— اواجانلرک غفلاسی کندیور سور وسفهای
مهایندن قورقار برکنخدا نصب ایتدیرک . بعده اول
خیتلرک نامدارلردن بش اتی نفر شتی فرمان

شهریاری ایله مان دیوانده قتل ایلک ، ماعداسی قالحال
مضمحل اولور .

حسین آغا کیتدالنه کچه چی اوغلی محمود آغای
توصیه ایدتی ، قائمقامک ومفتیک اکراملری
ودعاری آرمسند اوینه طوغری چقوب کیندی .
حسین آغانک توصیه سی مغولدی . آغا یالکیز
تدبیرله قالمادی ، اجرا آنده فلاما « اشتراک ایدتی .
اوصره ده سیدی احمد پاشا آناطولیده عصبان ایشدی .
ایشیر پاشانک قتلنه سبب اولقدلری ایچون سپاهی لری
قلیدجن کپی ریوردی . استانبوله ک میدان آغانلری بوسفر
سپاهیله طرفدار اولشلر ، پادشاهک سفره چیمایی
ایچون آفاق دیره بورلردی . سرای ، آغانلرک یوازوسته
قارشى طورامادی ، حسین آغانک توصیه سی
موجبجه توغلر جیغایرلیدی ، « سفر ایچون مشاوه
واردر » دیبه اعلان ایدلدی ، میدان آغانلری ده
جلسه چاغیرلدی . دیوانده ضعیف وجودی ، تحیف
ایندیمله قره حسن اوغلو حسین آغانده بولوتوردی .
مذاکره ، پادشاهک آناطولی به سفر ایتسنه انتقال
ایدتی . شیخ الاسلام سرفک مشرعو اولمادینه قرار
بیردی . آغانلر قارشى طوردی . نهایت قره حسن
اوغلو « پیر ضعیف الاندام کچی باش قالدیردی » ،
کورلرینی مفتی دیکدی :

— سلطانم . تحکم علی السلطان ایدوب نظام
مصلح امور عبادک افسادینه سبب اولنره شرعاً نه
لازمدر ؟

دیدی . مفتی جواب ویردی :

— سبب سیاستله ازاله لری لازمدر .

اورتاق بربرینه قاریشدی . سرایدن امر یقیدی .
غان اوراده ، آغانلرک وجودی اورتانن قالدیرلیدی .
قره حسن اوغولنک بوندیری دولتی بوسفرده فلا کندن
قورتاردی [۶] .

مفتی مسعود افندی ، بونار یچدن اعتباراً ، قره حسن
اوغولنک نفوذندن استفاده ایتک ایستمدی . « قره
حسن زاده جانیزدمدر » دیبه خدیجی تمجازه باشلادی .
فقط حسین آغا مفتیک تبصیرلر به هیچ قولاق
آصادی . « زبرا سالک اولدینی طریقک منتها بی
خذلان اولدینو بیلوردی » [۷] . قره حسن اوغلو
« تکمیل عرض دولت کیرنده » اولدینی ایچون هیچ
برایشه قاریشادزی . بونکله برابر اواجانه و ملکت خدیجی
اولانلری دایماً التزام ایدردی . صدراعظم بو نی یارله محمد
پاشا ، مفتی مسعود افندی قتل اولوندینی زمان ، کچه چی
زاده محمد آغانده عینی جزایه دوچار ایتک ایست
مشدی . قره حسن اوغلو ، امکدار اوقداشکی منذامه
ایتش ، والده ترخان سلطانه خیر کوندیردک :
— موی ایله برایشه یارار آمدمر . دولته آرز
خدمت ایتدی . نفی ایله اکشفا اولتی مقولیلر . دولت
خدمتنده بدلجان ایله بویله حرکت ایدن آدمی اولور
اولونیمت ایلک قتل ایتک کار کدارک خونه و اظهار هنرده

[۶] نعیمه ، جلد ۳ ، ص ۱۷۱ ، ۱۷۲ ، ۱۷۶
[۷] سعاد ، ص ۱۸۱

تقصیرات لرینه سپدر. دوشمدی. اوزمان. محمد آغا
یا لکر نفی ایلہ اکثفا او نمشدی.

سلطان ابراهیمک خلعتدن صورکا باشلایان
قاریشقلقلر حالادوام ایدیوردی (۱۰۶۶). ترخان
سلطان، سکر سنه در دوام ایدن بو قارغشقلقلردن،
عصیانلاردن، تغلزلدن بیزاردی. بوغاز دشمن
کیریلہ قایلشدی. نہایت بوتون بوی ایشری دوزلہ جک
بر تدبیرہ توسل ایتدی. معمار قاسمک توسلہ سیلہ
کوپرلی. محمد باشی غائب ایتدی. حسین آغا
او زمانہ نفوذنی غائب ایتدی، بونکله برابر
کوپرلیک شخصندہ کندیشہ مدھش بر رقیب
کوردی.

فی الحقیقہ قره حسن اوغلو، قاریشقلقل و تذبذب زمانلرندہ
بهم بر عنصردی؛ دولت رحالی اللہ، عصیان
بمصدومق ایچون، مؤثر بر آلتدی. آغانلک دولت
حقندک دوشونمہی صبیحہ خیر خواهانہ ایدی؛
فقط دولک عصیانلردن ناصل قورتولاجنہ، عثمانلیلک
اسکی بارلاققلی نهدرلو قازاناجنہ واقف دکادی.
اولک ک زیادہ کووہمدیک، نفوذنی اک جوق
کوستردیک بر، اوجاقلدی.

کوپرلی صدراعظم اولنجہ، حسین آغانلک وضعیتی
بوسنون دکشیدی. سرائک ایک قوتہ تابع اولماسی قابل
دکادی. کوپرلی بوتون اجرائی ایچون والہ
ترخان سلطاننن صلاحیت آکشدی. بو اجرائک
سیاہیلرہ، زوربارہ، حتی اوجاقلدہ شولی اولاجنی
طبیبیدی؛ بوتون عصیانلر، اختلالر، مجولر،
تجاوزلر زورباردن اوجاقلدن ظهور ایدیوردی.
کوپرلی، اوجاقلہ تجاوز ایتدیک تقدیردہ، کندی
قانونی نفوذلیہ آغانلک غیر قانونی قوتی درحال
چاریشاقلقدی. او زمان اختیاروزیر، هیچ برایشندہ
موفق اولمایہ جق، عصیانلر یکیدن باش کسترہ جک،
اوجاق نفوذی ہر شیتہ غلبہ ایدہ جکدی. کوپرلی،
مقصودنہ واصل اولق ایچون برچارہ دوشوندی؛ حسین
آغا ایلہ خوش کچینک.

حسین آغانلک نفوذی، ذکا و فطانتی قایلاندی
تسلیم ایدیدی. تنکیم سیدی اجد باشانک قایلاندن
عزلی اورورینہ آغا لر عصیانلر کندی زمان، وزیراعظم،
درحال قره حسن اوغلونک رأیتہ مراجعت ایتدی. برکیجہ،
تبدیل قیافت، حسین آغانلک اوینہ کلدی، « حاجی
بکناشک پوست نشینی » قره حسن اوغلونی بولدی،
ایلی اختیار باش باشہ قالدیلر. کوپرلی، سوزدہ
باشی اولنجہ.

— سز دولت علیہک خیر خواهی و اوجاقلک
معتدیسز. بو آتہ کلتجہ حدوث ایدن ایدن و ہرقلہ
جلہ معلومکزد. حالا کفار خاکسار بوغاز کلدی.
عسکر ضبط و رطدن قالدی. بتم مقصودم دین
و دولت خدمتی اوغورندہ بو آخر عمرمدہ بذل جان
ایتکدر. کفارہ غلبہ ایلہ دولہ نظام میسر اولور
ایسہ جاہلم راتح والا اوروز والا و ماتح غایت
مقررر. سیدی اجد باشانک شجاعتی معلوم. لکن

ظلم وعداوتی نہ مرتبہ ونہ کچینتدہ در بیلورسز.
قیودانقلہ و سرداریت سرحدہ لیاقتی مقررر. لکن
نظری خام و کاکاندہ. غرضہ منی تلک طولرسز.
صدارتہ لیاقتی و اراہسہ بن حسن رضامیلہ فارغ اولمہ،
انی وزیر ایشولر. لکن افراط تهور و عدم تدبیر
ایلہ بو وقتدہ نلر ایلسہ کرکدر. وطرف سلطنتہ
افراط ایلہ محضن ایدوب برائقی ایچون عبداللہ
نہ قائلر بوتدرسہ کرکدر بیلورسز. وانی زیر ایتکہ
سی ایدلرنک مرادی دین و دولت مصلحتی کورلک
دکدر. کندو اغراض فاسد لرینہ مصلحت و یورپ
مال وجاہ تحصیلی ایچون نظام دولتی خراب ایتک
ایترلر. پس عاقبت کاری ایشیر باشا احوالہ مشاہ
اولجہ جندہ اشتباہ یوقدر. بو صورندہ قیودانقلدہ
قالسہ مژادیز اوزرہ استخدام ایدمژر. انی
انکچون عزل ایدوب بوسنہ طرفتہ معزز و مکرم
سردار ایلدم. حالانسادہ معنای اولن سیاہ زوربارلی
سیدیک عزانی پناہ ایدوب فتنہ افلاطنہ شروع
ایتدیلر. بو آخر عمرمدہ بن شہید اولقندن اصلا
خوف ایتم. بو خصوصدہ جانبکزر بڑہ موافقت
ویکیچری اوجاقلی نصیح ویند ایلہ ضبط ایتکک عرض
دولتی صبات ایدرسکزر اولقولہ مفیدلرک جمیعی
پرشان ایدوب کاکھامول ادا۱ خدمتہ بز دخی
مشکل اولم. یوق اگر اوجاق خلقی ضبطہ متعہد
اولمژسکزر بڑدن خوشوند دکل ایسکزر بڑی آکآہ
ایلک. بز دخی بو فضولقندن ال چکوب فراغت
ایدلم.

حسین آغا، کوپرلیک شدتندن حظ ایتدیک
حالہ، بو سوزلرنی طوغرو بولدی. کوپرلیدہ
حسین آغانلک رأیندن طیشاری جیقاماہ بین ایتدی.
قره حسن اوغلو « اوجاق قوقوزلرنک ضبطہ سوز
ویردی، صدراعظمہ بوسا۱دہ سیاہ عصیاننی قیوہنرماہ
موفق اولدی.

کوپرلی ایلہ قره حسن اوغلو، بربریک زوالنی کولر،
ایکی اختیار رقیبیدی. ایکسیدہ بو تون نفوذی آلرینہ
آتی، دولتی فکر لیلہ اداره ایتک ایستلردی.
ایکسیدہ بربرینی دوشورمک، حتی شو ایتک
ایچون ایلک فرصتنن استفاده فکرندہ ایدی. کوپرلی،
بوغازی قوشانان، کرید یوانی قازانان دشمنلرہ
چاریشقی ایچون چاقاق قلعہ بوغازنہ کیندیک زمان،
قره حسن اوغلو ایچون ایلک فرصت ظهور ایتدی؛
شازہدہ یکچیریلردن برجوقی فرار ایتشدی. کوپرلی،
قاجانلر انجندہ « کندناک یوسف آغانی سکزر
متعین جود باقی ایلہ بر قاجوز یکچیری ایلہ قتل
ایدوب باشلاردن قیودانلردن وسائرلردن نفوس
کیندیری طعمہ سیف [۸] ایلہ مشدی. حسین آغا
کوپرلیک بوشدنتی طوئجہ، عقلی باشندن کیندی؛
— های بو قوجہک حرکتی حرکت دکادر.
یکچیری اوجاقلہ قلیجق قویوب ضابطلر فتنہ باشدی.
برکون اول بونک ندادک کورلک کرکدر.

دیدی. کوپرلی عزل ایتدیرمک ایستہ دی.

[۸] نغمیہ چلتہ، ص ۲۹۶

حسین آغا زمانی مناسب انتخاب ایتہ شدی. مملکت
تہلکہ انجندہ ایدی. کوپرلی بوغازی قورتازمق،
کرید یوانی آتی ایچون بوشدنی کورستکک مجبوردی.
بونکله برابر قره حسن اوغلو اختیار وزیرک اوجاقلہ
تجاوزنی هضم ایدمہدی. درحال سرائہ طایاندی.
سلطان محمد راباک حضورنہ چقیدی. مستلانی
آکلاندی، پادشاہ یانندہ کوپرلیک نفوذنی قیرماہ
موفق اولدی، عزلہ داور وعدیلہ الدی. قره حسن
اوغلو « تاریخ شاس » دی؛ کوپرلیک بو حرکتی
تاریخی مثالہ قلیجق ایدیوردی. « حق منی ایلہ
برلکدہ بوسنلہی مذاکرہ ایتدکاری زمان ».

— یکچیری اوجاقلی دولنک عمدہ عسکری ایکن
« الفرار علایقان من سن المراسلین » غوا۱ اوزرہ
کفارخا کسارک بر آتش سفینہلری اوکندن ضروری
فراری اختیار ایتدیلر دیو ضابطلری ایلہ قتل ایلک
خطا ایدی. عسکرک حالی یوقدر. کاه فرار ایدلر سہ
کادہ دخی ثبات اوزرہ قرار ایدلر. جمیع عسکری
قرمق قابل دکادر. بیہ حال مداراہ جناجدر، حضرت
عمر رضی اعنہ وقتدہ قدس شریفہ کوندیلان عسکر
نجس الاقتضا فرار ایدوب کلتکارندہ خلق کندولرہ
فرارلر دیو طمن ایتدکارین حضرت عمر ایشیدوب
بوہلہ طمن ایتک، بونلر فرار دکادر، کرارلرد
دیو خلق طمن و تشنیمدن منع و خواطر عسکری
تظلیب ایلر و حاکملرن دفع ایتشدی. بوقدر آدمی
قتل نهدن اقتضا ایدر؟

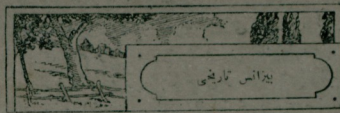
دیدی. مفتی بولوی، کوپرلیک طرفداریدی.
قره حسن اوغلونک تاریخی مثالارنی اودہ تاریخی
مثالرہ جرح ایتک ایستہ دی. یکچیریلرک بو عارہ دہ فرازی
اولدقلرنی اثبات ایتدی، حضرت عمر زمانندہ کز
عسکرلرک فرار ایتکک برابر حقیق قیرمانقلر کوستر.
دکارتی، حالوکہ یکچیریلرک فراردن باشقہ برشی
باغادقلرنی، بناء علیہ اولنرک حضرت عمر عسکرلرینہ
بکزمہ بجکتی آکلاندی؛

— فراعن الزحف ایدلرنک ایشلرین قتل ایتدیک
مشروع و موقولر. سفردہ ایکن وزیر عزل اولنک
مقاصد عظیمیہ و اوردہ دیدی.

فقط حسین آغانلک قانع اولمادی. یکچیری اوجاقلک
« عارف و سخندان و صاحب تعین » رچالندن بورناز
باقی چایی مفتیہ کوندردی. باقی چلی، مفتی آغانلک
سلانی سولہ دکدن سورکا، کال جلدنہ آکلاندی؛

— سلطانم. آغا دعاکزر دیندک کیرلی پشایہ
صاحب چیقما سولر. پادشاہ عالینہ عکوابت افاہ
اولوب عزلی فرار اودادہ ویرنہ قائمقام عکوابت اجد
باشا پشادہ اولق قوت قیرنہ کلتش ایکن دفع
و تحویلہ سی ایشولر. ایلک ظهور و حرکتی غایت
موحشر. استحکام تام بولورسہ بڑی و کندولری
وغیری متینلردن کیسہ فی صاغ قومیہ جق علانی
وارد. حمایت ایدلر سہ سککہ کندولری یشیان
اولورلر، دیدی.

مفتی بو سوزلری سکوتلہ دیکلہدی. حسین
آغانلک نفوذنہ اودہ غلبہ و اقلدی؛ بناء علیہ آغانلک

بیزانس قسطنطنیه سی

قسطنطینک امپراطورلوق باغتی اواراقل ایقلیندیکدن محمد ثانی تک مطلقاً داخل اولدنی کونه قدر قسطنطنیه اون بر عصر سنام « ۳۳۰ » دن « ۱۴۵۳ » ه قدر خرتستان برپاخت و اوزمانکی مدینت علنک آک بویوک، آک کوزدل، آک زنگین، آک معور شهرلرندن بزی اولشدی.

تاریخ سیاسیده قسطنطنیه؛ حقیق عظمتی آتقی بوکون آکلیه بیلدیکمز، اونانی اخطاطنه رعماً عصرلرجه شرفی بر حیات سورمش، خرتستانی اسلامیله قارشى مدافعه، ایم وحشیله قارشى قتیل آتیش اولان بیزانس امپراطورلنک مرکزى اولشدی.

تاریخ اقتصادیده قسطنطنیه؛ دنیا تک آک بویوک تجارت شهرلردن بزی، اروپا ایله آسیانک اتصاق و ارتباط نقطه سی اولشدی. او، حقیق برقوزم پولیس، اوله بین الملل بر شهردی که اوراده بوتون عرقلر، روملر، اسلاملر، عربلر، لانتیلر، اسفاندیلر، ارمنیلر... الخ یکدیگرله پولوشور، دنیا تک هر طرفدن، بوغاز اچینک بو بویوک شهرنده ثروت آرمعه چقمش ماجرا برستلر بربرلرله قارشیر و قسطنطنیه سانکه بوتون بونلری قهرنده اویرنک تبدیل و قشله، کنیده بکزه تکه چالیشدی.

تاریخ مدینتده قسطنطنیه؛ مدینت و صنعتک مهم و شایان حیرت بر مرکزى اولشدی. تاریخی حیانه بوتون اروپانک شرفی ادخال ایدن حقیقه او اولشدر. اسلاو و شرقی عالنه، رومانلک غرب و جهرمن عالنه اجرا ایلتدیکى تأثیری اجرا اتمشدی. پوشردن، بو عصرلرجه « برنجی درجه ده برشر » حالى محافظه آتیش اولان قسطنطنیه دن بوکون یالکز باغدارلره ساکن اولان اقوام دکیل، فقط رومانی، جارتستان و روسیه ساکن اولارده مستقبل عظیملرنک اساسلری اتمشدری : دین، حکومت اشکالی، ادبی لسان، حتی الفبا...

و نهایت بو کوزدل بیزانس عصرلرجه غیر قابل قیاس برشر اولشدی. حال بوکه اوزمان، شدیدی پاخنلرک بر جویو هیچدن، وعادی کوبلردن عبارتدی. قسطنطنیه دها اووقندن کبارلرک، انجه لک لک قریلچمسی ایدی. چوق کوزدل بر جله ایله ده یلدیکی وجهه : « قرون وسطی نک یازمسی » ایدی. او قدر کوزده لی که بوتون دنیا، عربلر کی اسلاور، و نندیکلر کی لانتیلر و نهایت تورکار، هپ اوی

تکلیفه طابلقه جواب و برهمی موافق کوردی : — آتاق چایی . شمیدی سفر اوزری عزل کوچدر . نوع ظفر ایله . کانی کیلرین بوغازدن قالدردی و بوزجه آله یی تنج و تخلیصه مشغولدر . سفر عودته دک صبر اولسون ، کورلم . دیدی ، یاق چلی اصرار ایتدی ، مقفی به ایشک و خامی آکلادی :

— سلطان . آغانک رانی بودرکه بوزجه آله یی و لئی آلوب منصور کوروسر بر دخی آک ظفر بولی مشکدر . مان فرصتی فوت اتمک کورکر . دیدی ، اصرارچی برقات دها آرتدردی . مقفی ایله بورناز باقی چلی بوجدی مذاکره لره مشغول لکر ، مقفیتک کتخداسی بردنبره یچریه کیردی ، افندینک فولاغنه یاواشچه :

— قره حسن آغا زاده حسین آغا شمیدی فوت اولش . دیدی . مقفی ، « معجبانه تبسم عبرت آمیز ایوب » باشی سالادی ، دوداقلرندن بی اختیار شو کلر دوا کولدی :

سبحان الله العاد . سوکرا ، باقی چلی به متکبانه باقدی ، مسئلہ فی سکونته آکلادی ، باقی چلی بردنبره شاشیردی ، درحال باشی قورتارقی چارمنه توسل ایتدی : — سلطان . (المأمور معذور) فحواستجه بزم بو مقوله کتخانه ابرامز انلرک اقدامیه ایدی .

دیکه باشلادی . قره حسن اوغلونک کندنسی عرله قوروشلشدی . قره حسن اوغلونک کندنسی عرله شتی وعین زمانده بردنبره وفای کنیدنس خبر و برلرکی زمان ، اختیار وزیر حسین آغانک فونه سجد شکر پیله اتمشدی . کورپنی ، او تارخندن اعتباراً ، قره حسن اوغلونک آدم لری اورتادن قالدیرمابه باشلادی . آغانک آک اعتدال ایتدیکى آدم لر : کبار زعمدان مؤمن آغا ، سکبان باشی چوبان قاسم آغا ایدی .

کورپنی مهری آله یی سرده ظهور ایدن سباهی عصیانده بونلرکده دخی واردی ، فقط قره حسن اوغلونک عایه سیله ایکیمی ده غفو ایدلشلاری . بونلر ، کورپنی سفرد ه قدر آدم قتل ایدنبرسه ، دققری یازلر ، قره حسن اوغلونه یولارلردی . کورپنی بوکا نامی او اقدی ، فقط قره حسن اوغلونک قوروشلندن بر شی یا بامازدی . حسین آغانک وفاتی خبر آیر آلاز اولامون آغانک بوننی اوردردی ، سوکرا قاسم آغابه خداوندکار سنجاغتنک امری کوندردی ، عین کونده قتل ده ایتدردی . اختیار وزیر اوکون اعتباراً کنیش بر نفس آلدی . شدی ، عزیمی اوکنده هیچ برمانع قالمادی .

آرتق تاریخزده یکی بردور آجیلاقدی . فقط بودوری آجان ، نهمه ارقاسنک توصیه سی ، نه ده ترخان سلطانک قضا ایتدی ، کورپنلرک پارلاق و عظمتی دوری الک قاهره ، الک غفو ایتز ، الک قلعی بر قوت آجشدی : اولوم ...

بویوک آغا ، ۸ ایول ۱۹۱۸

احمد رفیع

حرص و اشتیاقه ارزو ایدیسورلردی . او قدر کوزدل ، او قدر کوزده لی که بوتون قرون وسطی ، قسطنطنیه یی خارق العاده ، شایان برستش برشر کی غیل ایدیسور ، اونی کوز قاماشدیرجی آلتین یارلیلر آراستنده کورور کی اویوردی .

بزم فوج و یلهازدوینک [۲] نقل و حکایه ایتدیکى شیلری ، بوسرت و قبا عسکرک بوغیر قابل قیاس شهر قارشیننده اظهار ایتدیکى درجه حیرتی خاطر لایکیز : « بیلیمسکر ، دییه فوج مورخ یازیسور ، هیچ کورمه ش اولانلر قسطنطنیه نه حیرتله باقدلر ؛ شهرک بوتون چوره رسنی احاطه ایدن بویوکسک دیوارلرک ، پوزنیک قله لری ، بو ایتانه لیق درجه ده چوق اولان زنگین سیرالری ، بویوکسک کیسه لری و بوتون دیگر شهرلرک بادشاهی اولان بو شهرک بویوکسکی کوردکری زمان کوزلر نه ایتانه دیلر » . یلهازدوینک سوبلیدی کی ، بوتون شهرلرک بادشاهی اولان پوشردن ، اون بر عصر ، حقیقه بر مدینت منبی اولش اولان بو بیزانسدن بوکون عجباً بقیه اولارق نه قالشدر ؛ و قبیله منظره سی نه ایدای ؛ بوغاب اولش منظره دن بوکون نه بولایلر ؛ اشته سزه خلاصه . بونلری آتلاق ایستیروم .

بک کوزده و یک دوعری بر سورنده سوبلیدی کی « قسطنطنیه ده اله آیا سوبیه یه ، امپراطور مقدس سرایه ، الهالده هیودرومه مالکدر . مقدس سرای ، هیودروم ، آیا سوبیه .. اشته بونلر اوچ بویوک اساس نقطه درک اطرافلرده قسطنطنیه نک بوتون قرون وسطی تاریخی طوبالیر ؛ و ده یلبریکه بونلر بیزانس پاخنک آک شایان دقت و الک اساسی منظره . لرشی جامعدر .

امپراطورک سیرانیدن بوکون هان هیچ بر شی قالماشدر : خارلر سندن باشقه هیچ برشی .. فقط اعجاز کار خارلره ، عشم ، مدبدب ، کوز قاماشدیرجی و قارشیق مراسله دولو بر خارلر .. آله کچن اونجی عصر دن قله مرافی ، شایان دقت برکتان کوزلر یزک اوکنده بوغاب اولش امپراطور سیرانک دبدبه و عطشیت شاشیور ؛ اونک یاراقلی قارشیدیرجه « بیج بر کیجه » کله رندن آتیش طابولر قارشینده بونلیدن ظن ایتیمک آئن کلور : عشم آکیلر ، معظنن رسم قیوالر ، ملاقاتلر ، و مدبدب و غریب بر طاق مرسم .. و بوتون بونلر ، صولری جوهر اندن ، قیمتدار طاشلاردن ، آلتیندن متشکل درله اچنده غرق اولش بر حالده کورونیور .

اشته بو بیک خیال ایتدیکى بری : بو ، عینی زمانه ، انجه لک ره رعماً بعضاً نقطه لره حالا جو جوقلنی محافظه آتیش اولان بومدینتک هم احتشام و نفاستی ، هم ده جو جوقه حاللری کوسته دیسور . رسمی ملاقات کونلرلرده ، خزینده کی ذی قیمت اشیا تک واسکی مجوهراتک ، قیمتدار طاشلر وزمر دلره مایندی ۱۷۳ نجی صحیفه ده

[1] Ch. Diehl: Dans l'Orient Byzantin, Boccard, 1917-p 45.